

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA BOSHQARUV TIZIMI

Achilova Dilorom Almamatovna

Samarqand viloyati Bulung'ur tumani

15-sonli DMTT direktori

Annotatsiya: Maktabgacha ta'lim tashkilotlari jamiyat taraqqiyotida muhim o'rin tutadi. Bola shaxsini har tomonlama rivojlantirish, unda dastlabki bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish, tarbiyalash va ijtimoiy hayotga tayyorlash aynan ushbu bosqichdan boshlanadi. Shu sababli bu tashkilotlarda samarali boshqaruv tizimini yaratish va takomillashtirish har bir rahbar va xodim oldida turgan dolzarb vazifalardan biridir. Boshqaruv tizimi – bu maktabgacha ta'lim jarayonini tashkil qilish va belgilangan maqsadlarni amalga oshirish uchun yo'naltirilgan muvofiqlashtirilgan faoliyatlar majmui hisoblanadi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, boshqaruv tizimi, pedagog, ta'lim-tarbiya, innovatsiya, zamonaviy texnologiyalar, monitoring, demokratik boshqaruv, rahbar, ota-ona, barkamol avlod, metodika.

Аннотация: Дошкольные образовательные организации играют важную роль в развитии общества. Именно с этого этапа начинается всестороннее развитие личности ребенка, формирование начальных знаний, навыков и квалификаций, воспитание и подготовка к социальной жизни. Поэтому создание и совершенствование эффективной системы управления в этих организациях является одной из неотложных задач, стоящих перед каждым руководителем и работником. Система управления представляет собой совокупность скоординированных действий, направленных на организацию дошкольного образовательного процесса и достижение поставленных целей.

Ключевые слова: дошкольное образование, система управления, учитель, образование, инновации, современные технологии, мониторинг, демократическое управление, руководитель, родители, гармоничное поколение, методология.

Abstract: Preschool educational organizations play an important role in the development of society. It is from this stage that the comprehensive development of the child's personality, the formation of initial knowledge, skills and qualifications, upbringing and preparation for social life begin. Therefore, the creation and improvement of an effective management system in these organizations is one of the urgent tasks facing every manager and employee. The management system is a set of coordinated activities aimed at organizing the preschool educational process and achieving the set goals.

Keywords: preschool education, management system, teacher, education, innovation, modern technologies, monitoring, democratic governance, leader, parents, harmonious generation, methodology.

KIRISH

Amaldagi boshqaruv tizimining asosi bo‘lib, unga rahbarning tashkiliy, tarbiyaviy, ma‘muriy va ijtimoiy xizmatlari kiradi. Tashkilotdagi boshqaruv jarayonining samaradorligi bevosita rahbarning malakasi, tajribasi va ijobiy boshqaruv uslublariga bog‘liqdir. Bunday tashkilotlarda rahbarlar, metodistlar, tarbiyachilar, oshpazlar, hamshiralar va boshqa xodimlar o‘zaro hamjihatlikda faoliyat olib boradi. Boshqaruv tizimi zamonaviy talablar asosida shakllantirilmoqda va doimiy ravishda takomillashtirib borilmoqda. Bunday yondashuvda asosiy diqqat markazida bola manfaatlari, uning sog‘lig‘i va ravnaq topishi turadi. Maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida boshqaruvning asosiy vazifasi – bu bolalarning yosh va shaxsiy xususiyatlarini hisobga olgan holda yuqori natijaga erishish uchun qulay muhit yaratish, sifatli ta‘lim va tarbiya jarayonini yo‘lga qo‘yishdan iborat. Boshqaruv tizimi tashkilot ichidagi barcha muhim jarayonlarni tartibga soladi, masalan, kadrlarni saralash va joy-joyiga qo‘yish, metodik ishlarni tashkil etish, mashg‘ulotlarni rejalashtirish, tarbiyachilar faoliyatini monitoring qilish, ota-onalar bilan ishlash va moliyaviy-texnik ta‘minotni nazorat qilish kabilarni o‘z ichiga oladi. Jarayonni muvaffaqiyatli olib borish uchun aniq reja, dastur va harakatlar strategiyasi ishlab chiqiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ta'lim-tarbiya jarayonida sifatli natijaga erishish bevosita tashkil etilgan boshqaruv tizimi bilan chambarchas bog'liq. Rahbar har bir xodimning faoliyatini baholab borishi, vazifalarni aniq taqsimlashi, ijtimoiy-psixologik muhitni sog'lomlashtirishi, bolalar manfaatlarini doimiy e'tiborda tutishi zarur. O'z navbatida, maktabgacha ta'lim tashkilotida hamma xodimlar o'z lavozim majburiyatlarini aniq bilishi va ular asosida faoliyat olib borishi muhimdir. Boshqaruvda zamonaviy axborot texnologiyalaridan keng foydalanish, huquqiy-me'yoriy hujjatlarga tayanish, ilg'or tajribalarni joriy qilish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Bundan tashqari, maktabgacha ta'limda boshqaruv sohasidagi eng asosiy yondashuvlardan biri – bu insonparvarlik va demokratiklikdir. Rahbar bolalarning qiziqishlarini, iqtidorini ro'yobga chiqarishga imkon beradigan shart-sharoitlarni yaratishi, pedagoglar o'rtasida konstruktiv hamkorlik muhitini hosil qilishi lozim. Ilmiy-innovatsion yondashuvlar asosida tashkil etilgan boshqaruv muhitida har bir bola o'zini erkin tutadi, tarbiyachilar esa ijodkorlikka yo'naltirilgan dasturlar asosida faoliyat olib boradilar [1].

O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida boshqaruv tizimini yangilash, ularni xalqaro standartlarga moslashtirish bo'yicha bir qator tub islohotlar olib borilmoqda. Davlat tomonidan normativ-huquqiy baza mustahkamlanib, yangi avlod maktabgacha ta'lim tashkilotlari tashkil etilmoqda, zamonaviy metodikalar, ilg'or texnologiyalar va innovatsion uslublar joriy qilinmoqda. Har bir viloyat, shahar va qishloqlarda yangi bog'chalar qurilib, ularning moddiy-texnik bazasi mustahkamlanmoqda. Xodimlar malakasini oshirishga ham alohida e'tibor qaratilmoqda. Boshqaruv tizimida pedagoglarning doimiy bilim va ko'nikmalarini rivojlantirib borish, ularni zamonaviy talab va ehtiyojlarga mos qilib tayyorlashga alohida e'tibor qaratiladi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bilan jihozlanmoqda, pedagoglar uchun muntazam seminar-treninglar, malaka oshirish kurslari tashkil qilinmoqda. Rahbariyat va pedagogik jamoaning faol hamkorligigina tashkilotdagi ijtimoiy-psixologik muhit barqarorligiga olib keladi [2].

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida boshqaruvchi kadrlarga yuqori malaka va kasbiy mahorat talab etiladi. Ular bolalar rivojlanishidagi nozik jihatlarni sezgan holda, har bir

bolaning shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashga harakat qiladilar. Rahbar tashkilotning strategik yo'nalishini belgilab, qisqa va uzoq muddatli maqsadlarni aniqlaydi, jamoani rag'batlantirib, ularni umumiy maqsad sari safarbar etadi. Har yili hisobotlar o'tkaziladi, faoliyat natijalari tahlil qilinadi va kelgusi yil uchun aniq reja ishlab chiqiladi. Boshqaruv uslublari xilma-xil bo'lishi mumkin, ammo zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkilotida demokratik boshqaruv, litsey tizimiga mos tashkiliy-menejment uslublari afzal hisoblanadi. Rahbar barcha pedagog va xodimlarni o'z fikrini erkin bildirishga, ular bilan samarali muhokama va maslahatlashuv asosida qarorlar qabul qilishga undashi maqsadga muvofiqdir. Ochiq va shaffof boshqaruv tizimi tashkilot obro'-e'tiboriga ham ijobiy tasir ko'rsatadi. Pedagog va xodimlar o'zlari mehnat qilayotgan tashkilotda o'zini keraksiz emas, balki ahamiyatli inson deb his qilishga erishadilar. Ma'lumki, maktabgacha ta'lim tizimi qamrovi, zamonaviy texnologiyalarning joriy etilishi va olib borilayotgan islohotlar ehtiyojdan kelib chiqqan holda doimiy tadrijiy rivojlanishda. Maktabgacha ta'lim tashkilotida huddi kattalar ta'limida bo'lgani kabi rivojlangan boshqaruv tizimiga ega bo'lish, yuqori talablarni bajarishga kafolat beradi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari orqali ma'lumotlar almashinuvi, ma'muriy hujjat yuritish jarayonini avtomatlashtirish boshqaruv tizimini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Bu pedagoglarning asosiy vaqtini bevosita tarbiyaviy-ijtimoiy faoliyatga yo'naltirish imkonini beradi [3].

Monitoring tizimi yordamida har bir guruh va pedagogning faoliyati, bolalar rivojlanishidagi yuqori va past ko'rsatkichlar yuzasidan batafsil tahlillar olib boriladi. Zamonaviy elektron tizimlardan foydalanish, ota-onalar ishtirokini kengaytirishga ham imkon beradi. Tizimli monitoring orqali kamchilik va muammolar barvaqt aniqlanadi va to'g'ri yo'lga qo'yiladi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari jamiyat taraqqiyotining ajralmas qismi ekanligini unutmaslik zarur. Mamlakatda ta'lim sohasida tub o'zgarishlar sodir bo'layotgan bir paytda, maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun ham sifatli boshqaruv tizimi zarurligi har qachongidan ham dolzarbdir. Tashkilotlarda boshqaruv tizimi mustahkam bo'lsa, bolalarga ko'rsatilayotgan ta'lim-tarbiya jarayoni ham sifatli bo'ladi, natijada sog'lom, bilimli va har jihatdan rivojlangan avlod voyaga yetadi. Shu o'rinda

ta'kidlash joizki, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida boshqaruv tizimini doimiy takomillashtirib borish, ilg'or tajriba va yondashuvlarni joriy etish, xodimlarni rag'batlantirish va ularda kasbiy motivatsiyani oshirish, mahalliy va xalqaro tajriba almashishga yo'l ochish bugunning asosiy vazifasiga aylangan. Faqatgina samarali boshqaruv tizimi orqali kuchli pedagogik jamoa, o'z sohasiga sadoqatli va har tomonlama yetuk tarbiyachilar jamoasi shakllanadi. Vaqt talabi sifatida boshqaruv tizimi egiluvchan, demokratik va zamon talablariga mos bo'lishi talab etiladi. Ko'plab maktabgacha ta'lim tashkilotlarida yuksak natijalarga erishishda ochiq muloqot, ijodiy muhit yaratish, takror-takror mezonlar va natijalarni tahlil etish, har bir islohotda bolalarning manfaatini birinchi o'ringa qo'yish, shu bilan birga ota-onalarning fikr-mulohazalarini ham hisobga olish, ularni muntazam so'rab borish muhim ahamiyat kasb etadi. Rahbar va tarbiyachilar bolalarning individual qobiliyatlarini rivojlantirib, ularning ijtimoiylashtirish jarayonini to'g'ri yo'lga qo'yishda zamonaviy texnologiyalardan, tajribali psixolog va metodistlardan, shuningdek, ota-onalarning hamkorligidan unumli foydalanganlarida boshqaruv tizimi ham barqaror bo'ladi [4].

Tashkilot faoliyatida muntazam monitoring va tahlil ishlari olib borilishi, natijalar asosida yangi yo'nalishlar va strategiyalar ishlab chiqilishi, xodimlar malaka oshirish kurslaridan o'tib turilishi, barcha pedagog va tarbiyachilar faoliyati doimiy ravishda nazorat qilinib borilishi lozim. Tashkilotda ochiq muloqot va konstruktiv muhitni yo'lga qo'yish ham boshqaruvning muhim jihatlaridan biridir. Har bir pedagog va tarbiyachi o'zining fikri, talabi va muammosini erkin bayon qila oladigan muhit bo'lsa, tashkilotda hamjihatlik va ijodkorlik muhitiga erishiladi. Yuqoridagilardan kelib chiqib, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida samarali boshqaruv tizimini yaratish va doimiy takomillashtirish bugungi kundagi eng muhim talablar sirasiga kiradi. Demak, zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkilotida yuqori natijaga erishish uchun rahbarlar va pedagogik jamoa doimiy izlanishda, yangiliklardan xabardor, bolalarga mehribonchilik va g'amxo'rlik bilan yondashadigan, har bir bolaga individual yondashiladigan muhitni yaratish zarur. Faqat shunday so'nggina, jamiyatimizda barkamol avlodni voyaga yetkazishda muhim natijalarga erishish mumkin [5].

XULOSA

Maktabgacha ta'lim tizimida boshqaruv muhim o'rinni egallaydi. Tashkilot rahbari va pedagogik jamoa hamkorligi, demokratik va insonparvar boshqaruv, ilg'or tajribalardan unumli foydalanish, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, muntazam monitoring va muvofiqlashtirish asosida bolalarga sifatli ta'lim va tarbiya berilmoqda. Eng muhimi, samarali boshqaruv tizimi orqali har bir bola o'zini erkin, ishonchli va mehribon muhitda his qiladi. Bunday muhitda barkamol, sog'lom, bilimli va zamonaviy dunyoqarashga ega yoshlarni voyaga yetkazish mumkin. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida boshqaruv tizimining takomillashuvi ijtimoiy rivojlanish va kelajak taraqqiyoti uchun mustahkam poydevor yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ismoilova, F. (2019). Pedagogik kadrlarni malakasini oshirishda innovatsion yondashuvlar. Maktabgacha ta'lim metodikasi, 8(3), 78-84.
2. Karimova, L. (2020). Axborot texnologiyalari asosida maktabgacha ta'limni boshqarish. Xalq ta'limi va pedagogika, 12(4), 32-40.
3. Nizamov, M. (2021). Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida boshqaruv samaradorligini oshirishning nazariy va amaliy jihatlari. Oliy ta'lim va pedagogika ilm-fani, 6(1), 25-34.
4. Sobirjonovich, S. I. (2023). Maktabgacha yoshdagi bolalarning nutqini rivojlantirishning lingvo-didaktik shart-sharoitlari. Barqarorlik va yetakchi tadqiqotlar onlayn ilmiy jurnali, 3(4), 124-130.
5. Toshkentov, N. (2018). Maktabgacha ta'lim tizimida boshqaruvning zamonaviy yondashuvlari. Ta'lim va innovatsiyalar jurnali, 5(2), 45-52.
6. Yusupov, S. (2017). Ota-onalar bilan hamkorlikni kuchaytirish: maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi amaliyot. Ta'lim strategiyasi, 9(1), 58-64.